Folk og fæ før i tiden i Vendsyssel

Jens Holm Pedersen

Jens Holm Pedersen

Tildragelser i Jerslev og Hellum sogne i

Jerslev Herred i Vendsyssel

Før under og efter Chr. IV

2003

1.

Hjørring amt.

De skraverede sogne er Jerslev herred.

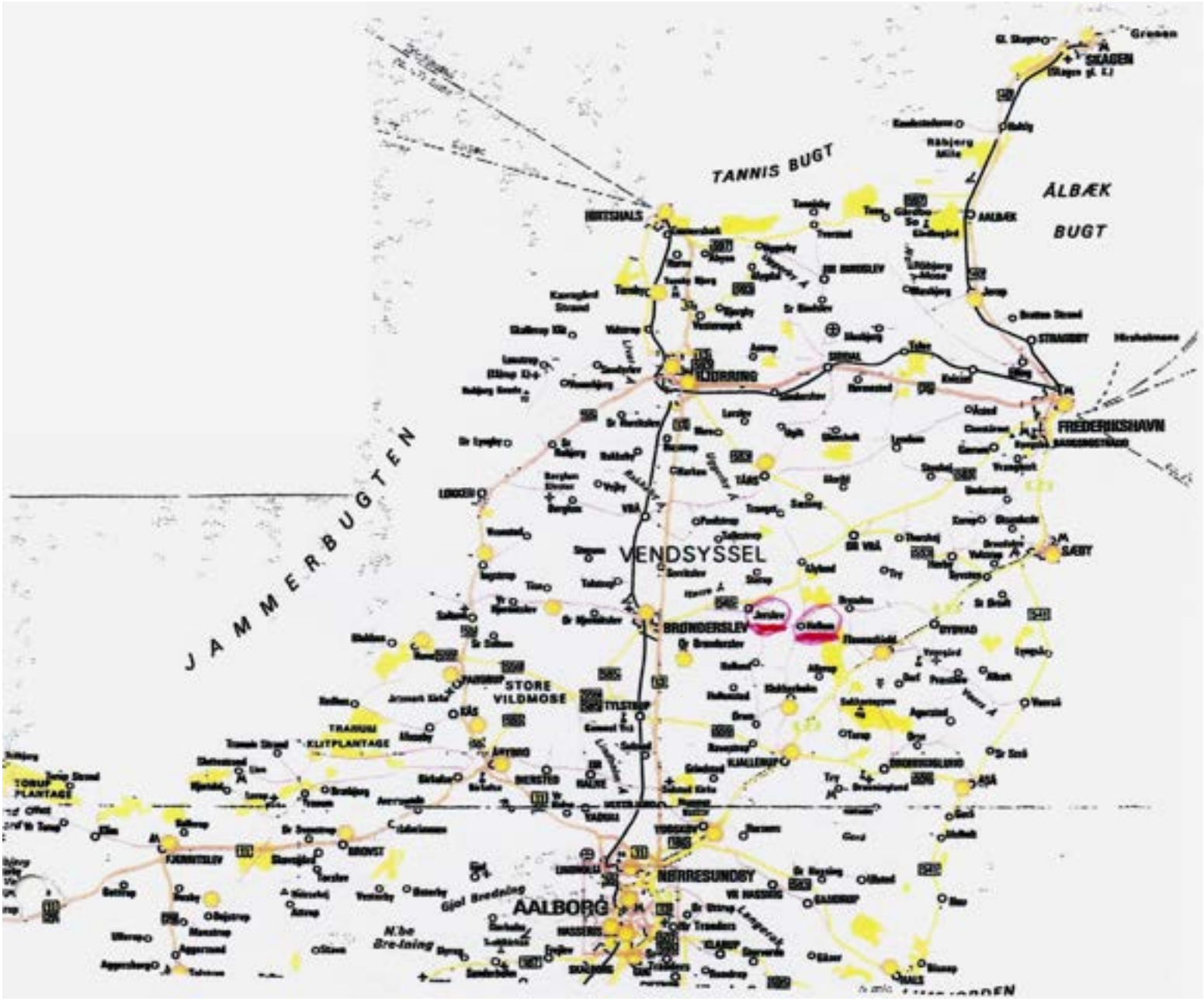
TANNIS BUGT
ÅLBÆK
BUGT
SKAGEN
HIRTSHALS
ÅLBÆK
STRANDBY
HJØRRING
FREDERIKSHAVN
SÆBY
JAMMERBUGTEN
VENDSYSSEL
BRØNDERSLEV
STORE
VILDMOSE
TORUP
PLANTAGE
FJERRITSLEV
BROVST
AALBORG
NØRRESUNDBY

VENDSYSSEL

Indledning

Når Jeg har forsøgt at samle hændelser fra de to sogne Jerslev og Hellum, så er det ikke fordi der er grund til at tro, at hændelserne i disse to sogne har været meget anderledes end mange andre steder i landet, men det er de to sogne, som jeg kender bedst, idet Jerslev sogn er mit fødesogn, og Hellum sogn er nabosognet og begge sogne er nu et Pastorat, som betjenes af sognepræsten i Jerslev sogn.
Derfor har jeg forsøgt at samle så meget som muligt af stort og småt fra ældre og nyere tider, så evt. interesserede kan se, hvad der skete så at sige lige uden for deres egen dør
Det efterfølgende er baseret på egne iagttagelser og uddrag af forskellige kilder samlet 2003.

Jens Holm Pedersen

Indhold Side

Navnet Vendsyssel.	2
Topografi.	2
Skovene.	2
Kirkerne.	6
Præster Degne og Skoleholdere.	8
Sogne Gårde og Huse.	12
Jerslev sogn.	13
Svennum by	14
Klæstrup by	15
Hellum sogn.	15
Hoveri og Ægt.	15
Jerslev Herreds Tingsted.	17
Krigene.	24
Kejserkrigen.	25
Den første Svenskekrig.	27
Den anden Svenskekrig.	27
De alierede.	28
Pilgård og Pilgårds Vandmølle	29
Kendte Mænd.	.30
Kilder	.32

Vendsyssel

Vendsyssel hed i den ældste tid Vendle; i 1231 Wændlesyssel. Sysselinddelingen har forlængst tabt sin betydning (ca. år 1500), men navnet er tilbage. Vendsyssel er det "veej" Syssel, der betyder det samme som skæv. Altså det skæve Syssel

Topografi

Jerslev og Hellum sogne byder ikke på de store omvæltninger i naturen. Det er et ret kuperet terræn, der veksler med bakker og dale. Enge, moser og vandløb. Der er ingen store, vide flader; søer eller andet, som kunne være med til at forskønne naturen, omend Rye Å har sit udspring i det nordøstlige hjørne af Jerslev sogn, hvorefter den løber igennem begge sogne og mange andre, inden den efter et løb på 60 km har sit udløb i Limfjorden vest for Ålborg.

Skovene i øst i forbindelse med Jydske Ås er nok det, som præger naturen mest. Det er dog ikke på nogen måde et trist landskab, for det veksler hele tiden, når man færdes i det.

Har naturen ikke været særlig rundhåndet med seværdigheder, så har befolkningen heller ikke. Jovist er der gravhøje, men dog ikke særlig mange og andet har man ikke kunnet svinge sig op til. En enkelt gravhøj fortjener dog at nævnes; en dobbelthøj på Svennum mark ***Drøvens Høje***. På dialekt Drøvenhøøv. To høje placeret på en bakkeknold så tæt sammen, at "fødderne" støder sammen. Et ret ejendommeligt syn. Det er jo et menneskeværk.

Andre ting må tilskrives naturens luner. Det hævdes, at der for mange år siden var en kilde i bakkerne, der i Hellum sogn støder op til Åsen. Det var almindeligt kendt, at der var lægedom i dens vand, og den blev derfor søgt af en hel del mennesker, som søgte lindring for deres skavanker, men en dag var der en mand, som toede sine heste i kilden, og så mistede den fuldstændig sin kraft.
Tilbage til navnet Drøvens Høje. I gammel tid gik der en nu nedlagt vej lige forbi højene. Det var driften, den vej hvor ad kvæget fra Svennum by blev drevet til og fra overdrevet. Driften hedder på dialekten Drøvten, og høje høøv Det er altså højene ved drøvten, der mere mundret gennem tiderne er kommet til at hedde Drøvenhøøv

Skovene

Skove har jo altid været med til at præge et landskab - således også i Jerslev og Hellum sogne, hvor der før i tiden fandtes megen skov Det var navnlig sognenes østligste dele, der var meget skovklædte, og i Jerslev sogn blev folkene, som boede i nærheden af skoven, af beboerne i sognets vestlige del kaldt ***Skovboerne***, og de havde langt op i tiden deres egen plads i Jerslev Kirkes Korskirke, hvor gulvet var sand, og hvor der ikke var rigtige stolestader, men kun nogle bænke og noget pindeværk.

1.

I Hellum sogn strakte skoven sig langs hele Åsen, hvor den i nord gik sammen med skovene i Jerslev sogn og i syd med skovene i Allerup bakker Mod vest er den gået næsten op til byen, for da der blev brændt en del trækul i skoven, afsatte det sorte pletter, som endnu kan ses, når muldlaget fjernes. Hellum skov var i gammel tid en fællesskov, dog ikke for beboerne, men for dem, som ejede Jorden. Endelt skov var fra gammel tid et særskifte til Holmgaard og kaldtes Holmgaards Endelt. Gården og skoven hørte under Burholt, men da gården i begyndelsen af det 17 århundrede blev solgt til selveje, fulgte skoven ikke med, men blev senere solgt til Vorgaard.

Skovejerne ville naturligvis gerne værge deres ejendom mod ulovlig hugst, og for fællesskoven var der 6 skovfogeder, der boede i Munkholt, Krattet, Karlsbjerg, Slettingen, Mærkmose og en i Hellum by, men alligevel var der mange retssager om skovtyvene, selvom der fra Hellum, Hallund og Jerslev Kirker blev lyst til Bands fra Prædikestolen over skovtyve. Skovtyven blev ikke betragtet som rigtigt tyven, og det var ikke ualmindeligt, at 10 - 12 vogne hentede træ i skovene om natten.
Men hvem ejede egentlig skovene? Fællesskoven i Hellum var jo ejet af dem, der havde gods i sognet. I Jerslev sogn ejedes skovene af Hammelmose, Gl. Vraa, Børglum Kloster, Aalborghus og Corfitz Ulfeldt.

Skovene led jo ved den ulovlige hugst, og når der blev afholdt syn på dem, kunne man jo se, hvordan det stod til. I 1635 sagsøgtes en snes personer fra Jerslev, Klæstrup, Musted, Hollensted og Hellum for ulovlig hugst i Hellum skove. 10. februar 1676 var der syn på Pajhede skov over den ulovlige hugst. Det har formentligt også fået et retsligt efterspil, idet man så, at 50 træer i skoven var grenhugget, og

man fandt ca. 60 læs træ hos de omboende folk. 60 læs træ lyder jo voldsomt, men man må nok huske på, at en vogn ikke lastede så meget dengang som nu, men alligevel.
Foruden træet havde skovejeren også en anden indtægt af skoven, nemlig den, at have svin på Olden. Ved et skovsyn takserede man hvor mange svin skoven kunne tage, idet man regnede med, at 4 store bøgetræer kunne føde 1 svin.

Takseringerne svingede noget i årenes løb, ikke alene på grund af skovtyven, men skovejerne skulle jo også selv bruge træ, og 1649 rasede er stærk storm, som omblæste mange udhuse, så Hellum skov atter måtte holde for, og der blev fældet flere hundrede træer.
Pajhede skov blev 1635 takseret til 100 svins Olden, men 1662 takseredes den kun for 50 og 1688 var antallet gået ned til 15.

Hellum skov blev 1635 takseret til 80 svin, men 1662 kun til 12. Deraf ses vel bedst, hvordan det gik tilbage med skovene, og de fleste forsvandt helt.

Svin på Olden var som nævnt en indtægt for skovejeren, for der betaltes naturligvis for det, og svinene blev brændemærket i ørerne, inden de blev sat ud.

Om betalingen var ens overalt vides ikke, men det ser ud, som man ikke altid har benyttet sig af de nærmeste skove, idet bønder fra Jerslev, Klæstrup og Sterup havde svin på Olden på Boller ved Tårs, og det var jo ikke den nærmeste skov, men på et gammelt kort ses, at et område i det sydøstre hjørne af Tårs sogn, ikke langt fra skellet til Jerslev sogn, er betegnet som "Boller skov", så det kan jo være her, svinene har gået, og skovene lå jo ofte langt væk fra godserne, som de hørte til.
På Dronninglund gods betaltes 1 ud af 6 svin, hvis man betalte 1 naturalier.
På Boller betaltes for l fuld svin 12 skilling

Alle svinene blev efter alder omregnet til fuld svin, hvilket vil sige svin der var næsten 2 år gamle eller mere. Hvis en skov blev vurderet til 100 fuld svins Olden, kunne der i realiteten i antal være mellem 300 og 400 dyr.

1.

Af en indberetning fra 1735 fremgår det, at der findes mange Egern i Vendsyssel. Det ændrede sig, for i mange år fandtes de ikke, men er vist nu ved at vise sig igen.
Med til skovene hører også, at der i gamle dage var ulve i Vendsyssel, og da de gjorde skade, blev der foranstaltet ulvejagter Herredsfogden i Jerslev Herred Chr. Lauridsen kundgjorde den 24. maj 1660 på Tinget, at ***"eftersom det skadelige dyr Ulven nu her i Vendsyssel blandt Folk gør ganske stor Skade, hvor han farer omkring i Landet, river ihjel og ødelægger Kvæg og Fæmon (løsøre) fattige Folk derover kan geraades i armod og ødelæggelse uden Middel bruges i Tide,"*** skal beboerneii Herredet ifølge ordre fra Landkommissær Jørgen Kruse til Hjermeislevgaard afholde Jagt paa det skadelige Dyr, og alle Herredets menige Mænd skal møde i Hellum den 30. maj tidligt om morgenen, for at begynde Jagten. I 1670 vedtoges det på Tinget, at der af hver gård og hvert hus med kvæghold, skulle betales en belønning, til den, der dræbte en ulv.
Den 5. juli 1714 fremviste Jens Christensen af Musted en ulv, som han havde fanget, og som han krævede sm belønning for. Den 20. maj 1717 fremviste Niels Madsen i Svennum en levende ulveunge, som han havde fanget i Svennum Hede, og som han krævede belønning for

Kirkerne

Efter Reformationen (1536) blev så godt som alt Kirke- og Klostergods inddraget under Kronen, og det var ikke småting, det drejede sig om. Både Kirker og Klostre var rige på gods, og det var der jo penge i. Da Kongen manglede penge, begyndte han at sælge ud af godset, hvorved mange Kirker kom på private hænder Oftest var det storgodsejerne, der købte Kirkerne med tilhørende Kirketiende, for hvilken de skulle holde Kirkerne vedlige, men vedligeholdelsen var ofte mangelfuld.

Præsten i Jerslev var også præst i Vester Brønderslev og Øster Brønderslev, og præsten for Hellum, der boede i præstegården i Ørum, havde Ørum, Hallund, Hellevad og Hellum sogne. Alle disse Kirker tilhørte i en årrække ejeren af herregården, "Gl.Vraa" ved Tylstrup, men Kirker kunne handles privat ligesom andet gods, og først omkring 1920 blev ordningen ændret, så Kirkerne blev selveje.

Det var meningen, at Hellum Kirke skulle have været nedrevet efter Reformationen, og beboerne henvises til Hallund og Hellevad. 1553 siger præsten i sin indberetning til Bispen ***"denne fornævnte Sogn Hellum kan vel ødelægges og Folkene at søge til Hellevad, om Kongen det Samtykke vil?"*** Det ville Kongen ikke, for sognebeboerne indgav ansøgning til ham om at få lov til at beholde Kirken, og det blev bevilget 1558. Af og til bad bispen om indberetninger om, hvordan det stod til med Kirkerne. Vedligeholdelse, inventar, kostbarheder m.m. Om Hellum Kirke lyder det kort og lakonisk. I Hellum Kirke findes intet mærkværdigt! Nogenlunde det samme sagdes om Jerslev Kirke.

1.

1529 solgtes fra Hellum Kirke en klokke til tolderen i Aalborg, vægt 1 Skippund og 5 lispund = 200 kg.

Det kan synes underligt, at tolderen købte klokken, men som tolder og embedsmand havde han indseende med mange regnskaber, og han har vel handlet på Kongens eller Gejstlighedens vegne. Klokken blev da også senere solgt til Lyngby Kirke.

Den nuværende klokke i Hellum Kirke har følgende indskrift: *STØBT I AARET 1856 af P K. MEILSTRUP I RANDERS.*
Kirkeklokken 1 Jerslev Kirke bærer indskriften: ***SOLI DEO GLORIA*** **(Hvilket betyder Gud alene æren.) PML** ***(Peder Marqvar Lycke - til Kjølskegaard) BJH (Birgitte Johanne Hauch) me fudit*** **Johann Heinrich Armowitz gjorde mig i Liibeck den 22. juli 1768)**

1529 afgav Kirken en klokke, som var revnet i 3 stykker, vægt 3 Skippund 11 Lispund = 248 kg.
1647 bestemte Chr. IV, at der i Kirkerne under gudstjenesten skulle gå en mand med en stok, hvormed han kunne slå kirkegængerne i hovedet, når de sad og faldt i søvn under prædikenen. Ordinngen faldt dog snart bort af sig selv, idet det skabte nogen uro i Kirken, bl. a. når kirkegængerne tog stokken fra stokkemanden!
Også andre ting kunne skabe uro i Kirken, f eks. når kvinderne sprang på nakken af hinanden, for at hævde deres påståede ret til at sidde i de øverste stolestader. Almindeligvis var folks tro dybt forankret i religionen, og kirkegang var en vigtig ting for Sjælens frelse. Derfor mødtes man jo også ved Kirken før eller siden, selvom ikke alle var lige gode venner. 1635 havde Laurs Laursen i Lundgaard i Hellum og hans datter Ellen kaldt Dorthe Christensdatter i Pilgaard i Hellum for en Hore og en Troldkvinde, der havde fejet skam af sit gulv og båret det hen på Laurs Laursens mark tre Paaskemorgener 1 træk. Skænderiet var sket i Vaabenhuset i Hellum Kirke, men hvad der senere kom ud af det vides ikke.

Præster, Degne og Skoleholdere

Indtil 1859 var Vester Brønderslev anneks til Jerslev Kirke. I stedet for fik den Hellum. I Jerslev sogn blev der bygget en ny Kirke i Mylund i 1926.
Præsterne ved Jerslev og Hellum Kirker havde vist et ret godt forhold til deres menigheder. Selvom visse præster kunne være ret stridbare, var det vist ikke tilfældet her i sognene. Vel kunne de føre processer, men det var mere udensogns.
Præsten Laurits Jensen Bjørn i Jerslev førte proces med Jørgen Axelsen Arenfeldt, Hjermeslevgaard, der var kendt som "Heksejægeren på Rugaard" Præsten havde overtaget Vester Kornum i Brønderslev som kreditor fra den forrige ejer og bestemt den som sæde for sin evt. enke. Nu mageskiftede de, så præsten skulle have Vester Hjulskov i Jerslev sogn og Vester Føjting og Krattet i Hellum sogn. Det blev imidlertid ikke til noget lige straks, idet Arenfeldt ikke kunne afhænde de 2 ejendomme i Hellum, idet hans broder var medejer. Det medførte selvfølgelig skriverier og retssager dem Imellem, og til sidst blev sagen indbragt for Kongens Retterting, hvor dommen kom til at lyde på, at kunne Arenfeldt ikke give præsten skøder på de 2 ejendomme i Hellum sogn, skulle han betale præsten 120 Rigsdaler.
Peder Jensen Paludan, som vi senere møder, var Præst i Hellevad til sin død i 1758, de sidste 11 år som Provst. Fra 1743 ejede han gården Roeslund.

Når Præsterne kunne eje så store gårde som her anført, kunne det se ud til, at de i økonomisk henseende var godt aflagte, men det var ikke reglen. De havde deres indtægter fra deres Præstegårde, lidt Præstiende og offergaver, men var sjældent bedre stillet økonomisk end bønderne i sognet. Ofte måtte de for at få et Præstekald gifte sig med forgængerens enke, der måske havde mindreånge, uforsørgede børn. En anden pligt, som kunne påhvile Præsten, var pligten til at yde mad og husly, hvis der kom rejsende til landsbyen, og der ingen kro var.
I Hellum sogn var Kirkegaard anneks præstegaard, men på dette tidspunkt, var den ikke nogen større gård. Det blev den først senere ved tilkøb af jord fra Holmgaard og Vanderskrog. Man hører ikke, at Præsterne i Jerslev og Hellum sogne beklager sig over deres økonomi, men andre steder er det til tider den rene ynk.

Som nævnt var Menigheden almindeligvis godt forankret i Religionen og Kirken, men det skete af og til, at der kom en lille krølle på Religionen i form af en eller anden religiøs sekt. Således med Mormonerne. Sekten var opstået i Amerika, men kom jo også her til landet, og det har muligvis givet myndighederne en vis uro. Der var jo det med flerkoneriet, og selvom det var forbudt i Danmark - så kunne man jo aldrig vide - - Derfor blev Præsterne bedt om at indberette, hvor mange Mormoner, der var. Det var også nok flerkoneriet, som Præsten i Jerslev tænkte mest på, da han i sin indberetning bl. a. skrev, **at *der i en længere samlet årrække, kun var født 1 uægte barn i Pastoratet - og faderen var end ikke Mormon!***

Kirkegang var for Menigheden ganske naturlig, om ikke hver Søndag, så dog jævnligt for ikke at pådrage sig Præstens mishag. Man kunne jo alligevel heller ikke rigtigt foretage sig noget andet, idet det var forbudt at udføre noget egentligt arbejde. Det kunne man blive idømt bøde for, og på Kirkestævnet var der mulighed for at spørge nyt.

Var forholdet mellem menighed og Præst godt, var dette ikke altid tilfælde med Degnen.
Degnen var Præstens medhjælper og skulle først og fremmest oplære ungdommen i den kristne lære.

Den gang gik børnene ikke til Præst og blev konfirmeret, idet konfirmation, som vi kender den i dag, først blev indfør i Danmark i 1736 under pietismen.

Degnen skulle gå med breve for Præsten, assistere ham ved Gudstjenesten, administrere indsamlede penge til de fattige og modtage tilmeldinger fra menigheden, når de tilmeldte sig "Til Alters." Selvom det blev praktiseret nogle steder, var det sjældent, at Degnen også var skoleholder. Det var ofte en kummerlig tilværelse at være Degn; selv om der ofte til embedet hørte et lille Degnebol (lille landejendom), så havde Degnen sjældent forstand på at drive Jorden. Degnene var ofte bedre folks børn, som havde stilet efter en højere uddannelse, men var kommet lidt skævt md på livet, ikke fået uddannelsen gjort færdig, og måtte tage til takke med et Degneembede. De var naturligvis bedre lærte end bønderne; kunne læse og skrive, og kunne derfor forøge deres indtægter ved lidt vinkelskriveri (juridisk skrivestue).

Der var i øvrigt forbud mod, at Degne måtte være Tingsskrivere, men da skriveren selvfølgelig skulle kunne både læse og skrive, kneb det af og til med at skaffe en skriver, så man alligevel måtte ty til Degnen.

På et tidspunkt var der en Degn i Hellevad, der ikke passede sit embede. Han drak og brugte de penge, som var ham betroet til uddeling blandt de fattige. Men han gjorde gældende, at når man har drukket, så må man også betale. Han kom meget hos et kvindemenneske i sognet, hvilket gav anledning til megen ufred mellem ham og hans kone. Han gik ikke "Til Alters" og ville ikke lade sig eksaminere i sine kundskaber.

På foranledinng af Præsten i Hellevad, der også var Præst for Ørum og Hellum, indkaldte Provsten i Dronninglund Degnen til et møde i Hallund Kirke. Her skulle han forhøres af Præsten i Hellevad Peder Jensen Palludan, der til hjælp havde Præsterne fra Jerslev/ V. Brønderslev og Hallund / Ø. Brønderslev, men Degnen trak sagen i langdrag, og der blev holdt mange møder. Først havde han ingen forsvarer, så var hans forsvarer syg og gang på gang lovede han bod og bedring, men det skete ikke. Endelig efter næsten fire år, er han stævnet til det sidste af flere retsmøder, der har lydt på: ***Breve* og *attester at anhøre. svar på spørgsmål at gøre* og *endelig dom at lide angående foranberørte sag***. Ved retsmøderne deltog Provsten i Dronninglund, men ved det sidste retsmøde deltog Palludan ikke. I stedet for deltog Laust Jakobsen fra Vestergaard i Hellum.

Degnen mødte ikke, men sendte en skoleholder med en skrivelse, som man vel nok tog til sig, men ikke tog notits af - og Degnen blev afskediget.

Om skoleholdere myldrer det ikke ligefrem med oplysinnger. At være skoleholder var mere eller mindre et privat foretagende. Selvom Gejstligheden havde en finger med i spillet ved lidt tilsyn, var det børnenes forældre, der måtte lønne skoleholderen og skaffe rum til undervisningen.

Om Chresten Sørensen, skolemester i Hellum siges, at · ***han fortjener et godt Skudsmaal for Levned og Skolehold.***

Om en anden skolemester i Hellum, Peder Christensen Krogshauge oplyses, at han blev afsat.

2. Juledag 1634 kom en skoleholder og en kar li slagsmål i et krohus i V. Brønderslev, hvor skoleholderen stak den anden i maven, så han døde. Sagen kom for Viborg Landsting, og han bekendte. På Jerslev Herredsting blev han af Herredsfogden og 8 meddomsmænd hvoriblandt var Niels Madsen i Musted og Søren Sørensen i Pajhede dømt til at straffes på sin hals - og han blev halshugget.

Efter hans død, var der nogen strid om boet. Han havde flere stude bl. a. en i Svennum.

2.

I året 1708 kom der en Fattigforordning og i den stod der noget om oprettelser af skoler på landet. Det var Danmarks første skolelov, som dog aldrig blev gennemført. Den var dog ikke helt uden betydning, idet den bevirkede, at der blev truffet visse indledende foranstaltninger til ordningen af et almindeligt folkeskolevæsen.

Men først måtte man jo vide, hvordan forholdene var, og derfor bad Bisperne om indberetningg fra Præsterne.
Peder Brøndlund, Præst for Hellevad, Ørum og Hellum sogne skrev den 1. maj 1709, at der i Allerup by havde været holdt skole i nogle år, men ikke i denne vinter, såsom man umuligt har kunnet overtale sognemændene dertil. Der er brug for to skolehuse, men der er ingen, Et sådant kunne nok have været bygget, dersom sognemændene ville have givet noget dertil, og Kirkens gode Patronesse ville give et træ af Kirkeskoven, som ligger til Hellevad Kirke. Kunne hver mand give til skolen om året 1 skæppe rug og de, som lod deres børn gå i skole, 4 Skilling om måneden i 6 måneder kunne man vel få en duelig skoleholder.
I Ørum sogn kan 1 skole være nok "såsom sognet er lidet." ellers er problemerne de samme som i Hellevad, og om Hellum sogn siges: "lige det samme kan og siges om Hellum sogn."
H. Klem, sognepræst for Jerslev og V. Brønderslev sogne, skriver den 14. maj 1709 om Jerslev sogn, at der altid har været holdt skole indtil for to år siden, da skolehuset faldt ned, og skolemesteren for sin forsømmelses skyld blev afsat. Siden den tid har været anvendt muligste flid til dens restitution og sognefolket anmodet om at give af hver tønde Hartkorn 2½ Skilling dertil, men forgæves. De undskylder sig med, at de nu giver til Fattigforordningen. Dog skoleholdet er "høj nødvendigt" og Præsten foreslår, at de rede penge fra begge sogne til de fattige i dette år bruges til en skoles opbyggelse, da ***"de fattige nok kan subsistere ved kornet."***

1.

Sogne, Gårde og Huse

~

Der var ikke mange selvejergårde i Vendsyssel. 1525 var der i Jerslev Herred 4%. Det meste af resten tilhørte Klostrene, men så kom jo Grevefejden og Reformationen, og det konfiskerede Klostergods og bondegods kom under Kronen. Efter fejden er selvejerne tilsyneladende kun godt 1,5 %, og ved år 1650 er der i de 3 Herreder Vennebjerg, Børglum og Jerslev kun 8 selvejerbøndergårde tilbage eller 0,5 % af det samlede antal gårde og Bol. Ved år 1700 var de så at sige helt forsvundet.
Skipper Clemen, hvis rigtige navn var Clemen Andersen, var født i Vedsted ved Åbybro. Han var en hård herre, da han i 1534 under "Grevens Fejde" rejste bønderne i Vendsyssel mod Adelsvældet og til støtte for den fordrevne Christian II.
Når han forsøgte at hverve folk, fik de at vide, at enten var de med ham, eller også blev de hængt og deres huse brændt ned; så de var naturligvis med ham.

Skipperen havde et vist held med sig. Han vandt et slag ved Svenstrup og afbrændte mange Herregårde, men til sidst gik det galt, han blev fanget og henrettet 1536.

Men hvad nu med dem, som havde været med ham? Det mest nærliggende var vel at tage deres gårde fra dem, men da de næsten alle var fæstere, lod det sig jo ikke gøre. Penge havde de sikkert ikke, og kom de alle i fængsel, var der ingen til at dyrke jorden. Der var på den tid kun få selvejergårde.

I Jerslev sogn således Svennum 1 (Bundgård), Mellerup 1, Sterup 2, Klæstrup 2, Jerslev 1 og Tveden 1. I Hellum sogn 1, vistnok Holmgaard, og de blev konfiskeret af Kongen. Sådant konfiskeret gods kunne indløses, hvis man havde penge til det, men ingen af de nævnte gårde blev indløst.
Det gav selvfølgelig noget gods til Kronen, men det var først efter Reformationen, at det forøgedes, og Kronen ejede flere steder hele sogne.
Så begyndte et omfattende mageskifte, idet Adelen forsøgte at samle så meget gods som muligt omkring deres Herregårde.

Kongen trængte altid til penge, og lånte, hvor han kunne. Selvom godset ikke var hans private ejendom, så kunne det godt bruges til at tilbagebetale lån med, og det medførte bl. a. at Corfitz Ulfeldt blev ejer af flere gårde og huse i Jerslev sogn samt noget skov. Godset lå til Aalborghus, men efter hans forræderi gik det tilbage til Kronen
Bønderne vedblev at være fæstebønder og denne tilstand bestod i de næste par hundrede år.

De kaldte godsejeren for "Deres Herskab", og godsejerne kaldte bønderne for "Deres Tjenere" For de få selvejerbønder, som var, var Kongen "deres husbond," og de havde andre afgiftsforhold end fæstebønderne, og betegnedes som "Kongens Bønder " i modsætning til hans fæstebønder, der jo var hans "Tjenere"

I gamle papirer støder man ofte på ordet "Hartkorn" Det betyder hårdt korn (rug eller byg.) Det angives 1 Tønder, Skæpper, Fjerdingkar og Album.
1 Tønde = 8 Skæpper á 4 Fjerdingkar á 3 Album.

I året 1662 blev alle ejendomme matrikuleret. Den tilhørende jords bonitet blev bedømt, og ejendommene sat i Hartkorn. Fastsættelsen af Hartkorn var den årlige afgift (Landgilde) som sammen med en engangsafgift (Indfæstning) ansås for rimelig for fæsteren at betale til godsejeren for at bebo gården og drive jorden for egen regning. Senere brugtes Hartkornsansættelsen også som grundlag for kongelige og andre skatter.
Ansættelsen af Hartkorn svingede naturligvis meget, alt efter hvor god jorden var
1 tønde Hartkorn kunne variere fra 2 tønder land til omtrent 3000 tønder land af den ringeste jord (Vestjylland)
Gennemsnittet på øerne var 12 tønder land til 1 tønde Hartkorn, Jylland 28 tønder land til 1 tønde Hartkorn.
Landsgennemsnittet var 20 tønder land til 1 tønde Hartkorn.
Husmandsbrug = mindre end 1 td. Hartkorn. Gårde = mellem 1 og 12 td. Hartkorn.
Herregårde = mere end 12 td. Hartkorn.

Jerslev sogn.

Sognets navn skrives i det 13. århundrede "Jarslef" Det må udledes af Jarl og lef. Sidste stavelse er det oldnordiske navn "lef", som betyder efterladenskab (noget, som kan arves.) Sognet udgør ca. 4.500 Tønder land og ca. 130 Tønder Hartkorn. Altså 34 Tønder land til en Tønde Hartkorn, hvilket viser at Jordens bonitet er noget under landsgennemsnittet. Der er fire byer i sognet, hvor hovedbyen er Jerslev. Endvidere Sterup, (1427 Stump) Klæstrup og Svennum. Sidstnævnte navn kommer af mandsnavnet "Svend og hjem", altså Svends Hjem.

Jerslev by er et knudepunkt i sognet. Her mødes 8 veje og her ligger Kirken, I Tingbøgerne nævnes flere gange "Jerslevgaard", som nu i slutinngen af 1800 benævnes "Gaarden", og som måske i ældgammel tid har været byens hovedgård. Endnu i 1925 benævntes et hus i Jerslev som "Jens Gaardens gammel Raalling",(Jens Gårdens gamle stuehus), der i øvrigt ligger der endnu lige ved Torvet. Ligeledes nævnes i Tingbøgerne Klæstrupgaard i Klæstrup by

1. 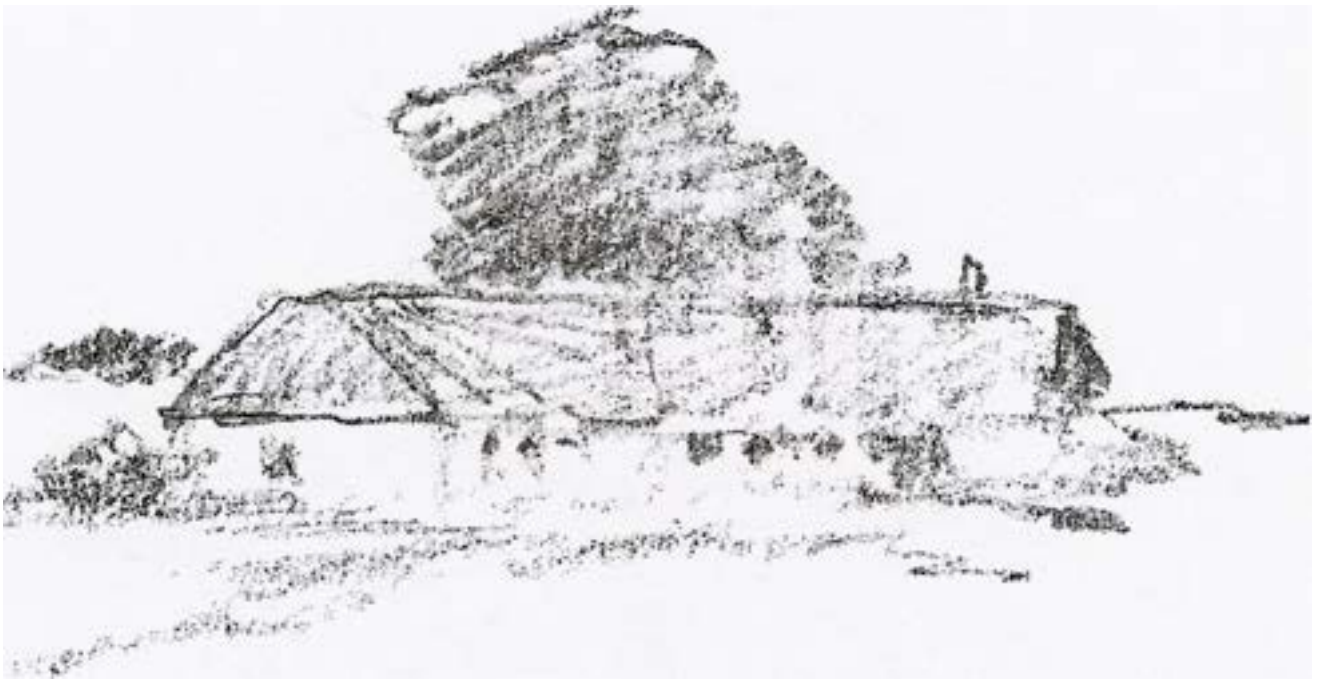

Jerslev sogns beboere var alle sammen fæstere i begyndelsen af det 17. århundrede og var alle sammen Kongens bønder, henlagt dels under Aastrup, dels under Aalborghus og nogle få under Sejlstrup. De lå så langt borte, at de alle var såkaldte frie bønder - uden Hoven - og havde kun deres Landgilde at yde.

Nogle af gårdene nævnes tidligt i de skriftlige kilder, således Musted, der 1393 af Dronning Margrethe I tilskødes Hundslund (nu Dronninglund) Nørgaard i Sterup, den største gård i byen, og i mange år bolig for Herredsfogden, Abildgaard 1515, Hjulskov 1481 Hathuset (Rumpen) 1643.

Andre gårde, bol (husmandssteder) og gadehuse (huse uden Jord) nævnes i matriklen 1662: Sterup Vester Mølle, Øster Sterup mølle, Vandkrog, Perregård, Sterup Krat, Kratteting, Bakken, Højris, Lunden, Brødholdt, Mølholm, Holtet, Bundersholt, Pajhede, Lunken, Barnborg, Torstensdal, Søheden, Røllen, Kjerkholt, Daarbak, Rævbakken, Pinden, Ovstrup, Sigård, Hulvejen, Mylund, Pølen, Skungerbak, Knasborg, Høholt, Træholt, Huult, Bolten, Villestrup, Laagen, Smikken, Krakou, Grenen, Ulvmose, Falden, Grydbæk, Hornsbæk og Milbak.

Svennum by.

Navnet kommer af mandsnavnet "Svend" og "hjem", altså "Svends hjem." I 1413 skrives navnet Suenum. Efter matriklen 1662 var der i Svennum by 2 gårde, 3 boel, ½ boel og 5 gadehuse.

Deraf var Kronens gods 1 boel og 2 gadehuse, som lå til Aastrup. Til Nibstrup hørte 1 gård, 1 boel, ½ boel og 1 gadehus. Til Vedbygård 1 boel og l gadehus. Til Asdal 1 gård. Til Junget 1 boel og til Tidemandsholm 1 gadehus.
I begyndelsen af det 19 århundrede hørte hele Svennum by til Boller og Aas og gjorde hoveri begge steder
I ca. 1880 er der i Svennum by 5 gårde og 4 huse foruden 2 gårde og 8 huse på marken.

Klæstrup by.

Af matriklen 1662 fremgår, at beboerne i Klæstrup alle er forarmede, og om beboerne af 3 gadehuse siges, at ***"de betler føden"***

Hellum sogn.

Navnet Hellum udledes af mandsnavnet "Helle", der ofte findes i Tingbøgerne 1 Vendsyssel i det 16. og 17 århundrede.
I Hellum sogn var der 1 slutningen af det 16. århundrede ingen selvejere. Kronen havde tidligere haft en del gods, men det var bortskiftet til adelige, så Kronen i midten af det 17 århundrede kun ejede Karstenskov, Karlsbjerg, Stoksted og to gårde og 1 boel i Hellum by Kjølskegaard ejede en del steder i sognet, og de var næsten altid forarmede, eftersom beboerne måtte gøre fuldt Hoveri som ugedagstjenere. De øvrige var frie bønder, der kun gjorde Ægter (kørsel), dog måtte de foruden bjerge og hjemkøre noget hø og lyng. De fleste af disse hørte til Vorgaard og Børglumkloster.

Hoveri og Ægt

Hoven var en stor belastning for bønderne. Arbejdet med at drive godsernes jord faldt jo på samme tid, som de skulle drive deres egen gård, men det blev der ikke taget hensyn til, når de blev tilsagt til at

møde på Hovmarken. Tilmed var reglerne om ydelse af Hoveri ret løse.

Struensee forsøgte at få dem i lidt fastere rammer, men efter hans fald gled de tilbage i den gamle gænge.

Hoveriet blev opgjort i dage, (Spanddage eller Gangdage efter som man mødte med forspand eller ikke) men hele Hoveriet gav anledning til mange gnidninger og retssager. Datidens bønder havde mange heste i forhold til deres øvrige besætning, hvilket skyldtes de tunge hjulplove, hvor der helst skulle fire heste for, somme tider både seks og otte.

Efterhånden bredte den opfattelse sig hos Kronen og siden også hos Adelen, at alt arbejde, som krævedes for at drive slottene og herregårdene, skulle udføres af fæstebønderne. Det resulterede i, at de foruden at drive jorden også måtte udføre meget arbejde på bygningers og broers vedligeholdelse.
Det har formentligt været noget indviklet at holde styr på regnskabet vedrørende hoveriet. Et eksempel:
på Dronninggaard: Af hver 6 tønder Hartkorn ydedes 24 Spanddage og 53 Gangdage. For hver 3 tønder Hartkorn skulle udredes 1 plov, og hver plov skulle årligt pløje (og harve) sædeland til 1 tønde og 2 skæpper rug, 4 skæpper byg og 2 tønder 4 skæpper havre.
Den 15. september 1663,skriver fogeden på Aastrup gods til ejeren, at nogle bønder i Jerslev og Børglum Herred er modvillige til at betale deres Landgilde i penge efter den satte takst. Ejeren svarer, at hvis de vil yde Landgilden i korn,(in Natura) fordrer han det leveret i Ribe! Det kunne han dog vist ikke forlange, men man tog åbenbart munden fuld i sådanne sager. Han tilbød dog, at de kunne købe deres gårde til arvefæste, men der var vist ingen, som benyttede sig af det.

Efter en tilsigelse var bønderne i Ø. Brønderslev, Jerslev, Hellum og Hallund ikke mødt til arbejde på Børglumkloste.r De blev så atter tilsagt, men Chr. Andersen i Pilgaard i Hellum svarede, at der aldrig i hans tid var ydet pløjning til Klostret fra Pilgaard, så nær som 1634, da han havde leveret 2 heste til pløjning. Fæsterne fra Rollensted, Sterup, Klæstrup og Nakkebjerg havde heller aldrig ydet pløjning til Klosteret, hvortil de havde 3 Mil (ca. 23 km.)

1633 blev Kronens og Gejstlighedens fæstere, der boede mindre end 8 Mil (ca. 60 km.) fra Aalborg tilsagt til at yde arbejde ved Aalborgs befæstning i 8 dage årligt i 3 år eller give 12 Skilling Dansk for hver arbejdsdag.

1653 blev der arbejdet på Hals Skanse, og den 9. februar 1654 blev nogle af Jerslev Herreds sognemænd tiltalt, fordi de ikke i rette tid havde udført deres arbejde. Om efteråret havde en del af Herredsmændene bl.a. fra Jerslev sogn gjort gående arbejde til Skansen, nemlig 6 dage første gang, de blev tilsagt og senere 2 dage med heste og vogne og 2 hjælpere med hver vogn. 1654 var arbejdet nogenlunde det samme.

Ægt kunne omfatte mange slags kørsel. Korn, bygningsmaterialer bl.a. kalk, som skulle hentes i Vendsyssels Østkystbyer, hvortil det blev sejlet fra Mariager.
Der var vrøvl med bønderne i Vrensted, fordi de skulle køre til Skagen efter fisk til Aalborg Slot.
Den 12. januar 1654 rejstes tiltale mod Lars Sørensen i Karstenskov i Hellum, tjener til Aastrup Slot, fordi han i 14 dage havde været ulydig og ikke havde efterkommet ordre om at føre Kongens Brevdrager (postbud) fra Svennum til Lengsholm i Lendum.

En lignende ulydighed udviste Jens Christensen i Huult i Jerslev sogn, der 1648 skulle møde i Hvilshøjgaard for at køre gods til Aalborg. for Lensmanden på Aalborghus. Jens undslog sig med at føre vidner på, at i 50 år havde der ikke været ydet Ægt af Huult, hvorfor han mente, at det ikke nu kunne pålægges ham. Men Lensmandens fuldmægtig sagde, at ***"Lensmanden også var Rigets Kommissarius, og at ingen bonde burde forskånes for slige Ægter"*** - og så blev Jens dømt!

Jerslev Herreds Tingsted

Jerslev Herred bestod af 12 sogne, nemlig Vrensted, Thise, Stenum, Tolstrup, V. Brønderslev, Ø. Brønderslev, Jerslev, Hallund, Ørum, Hellum, Hellevad, og Hundslund (nu Dronninglund). Om Herredsinddelingen vides kun, at den er ældgammel og bygger forud for al historisk viden. Den omtales ca. år 130 e. K. og går således tilbage til Jernalderen.
Mange Herreder havde navn efter en bebyggelse, men om Jerslev Herreds Tingsted har ligget i Jerslev, vides ikke.

Derimod vides med sikkerhed, at Jerslev Herreds Tingsted i 1600 tallet lå i Øster Brønderslev lidt nordøst for byen, hvor der også findes lokaliteter som "Tinghøj" og "Galgebakke"
Af de til Herredet hørende sogne, hørte Hellum sogn en overgang til Skovbo Herred, et Mageting, der formentlig var afhængig af Herredstinget i visse henseender. Tingstedet var formentlig i Torslev sogn. 1825 kom Hellum til at høre under det nuværende Dronninglund Herred.
1687 blev Jerslev Herred sammenlagt med Børglum Herred med fælles Tingsted på Aarup Hede i Vrejlev sogn. Tingdagen vedblev at være som i Ø. Brønderslev, Torsdag. Der holdtes dog ikke Ting hver uge, idet der var mange retsferier.

1.

Snapsetinget var første Tingdag efter Hellig Trekongers Dag. Det trak altid mange folk til, fordi der her foretoges visse særlige retshandlinger, såsom fornyelse af gældskrav, og der udviklede sig et slags marked. Tingstederne var en plads under åben Himmel, hvor der på nogle sten var lagt planker (Tingstokke), hvor Herredsfogeden, Skriveren og Tingsvidnerne (Stokkemændene) kunne sidde. Der skulle normalt være 8 Stokkemænd og ikke færre end 7, og de udtoges på stedet. Der skulle helst være 1 mand fra hvert sogn, idet de førstkommende Søndag på Kirkestævnet skulle meddele de andre sognemænd, hvad der var passeret på Tinget. I sager, hvor der kunne være tale om dødsstraf - f. eks. tyveri - skulle Herredsfogeden have 8 meddomsmænd.

Til Tingstedet hørte også en skive- et bord - ved hvilket Herredsfogeden og Skriveren sad, og dokumenter blev lagt frem. Midt i Tingstedets firkant lå Tyvestenen, hvor de tiltalte sad.

Der var også en "skrue" (skærm eller halvtag) til beskyttelse af Tingskriveren. Fra 1551 var der påbud om, at der skulle føres Tingbøger.
Dommeren (Herredsfogeden, Tingfogeden) var i reglen en af Herredets storbønder; en vederhæftig mand, der var - om muligt - selvejer, og som kunne betale for sig, om hans dom blev underkendt ved Landstinget. Han nød som godtgørelse for sit arbejde forskellige begunstigelser, såsom at have en bro (med brokorn) eller en Kongetiende i forpagtning af Kronen på gunstige vilkår, eller han var fritaget for afgift til Kronen af den gård, han beboede. Senere (1688) fik han også en skæppe rug eller byg (Fogedskæppe) af hver hel gård i jurisdiktionen samt nogle sportler (d r i k k e p e n g e) for forskelligt arbejde.

Samme år brød regeringen med det princip, at Herredsfogeden skulle være en bonde fra Herredet. Embedet blev nu et "Ben" for forhenværende lakajer landmålere, ruinerede proprietærer og andre, og først i sidste halvdel af det 18. århundrede, blev det almindeligt, at Herredsfogeden havde taget Juridisk Eksamen.

Også Tingskriveren var almindeligvis en bonde, men da han jo først og fremmest skulle kunne læse og skrive, kneb det mange steder med at få en brugbar person, og skønt det var forbudt degne at beklæde denne stilling, måtte man dog flere steder se bort fra dette forbud. I det 18. århundrede blev disse "hjemmelavede" Skrivere, ligesom Herredsfogederne afløst af "Standspersoner. "
På Snapstinget den 9. januar 1640 begærede Herredsmændene, at der måtte blive bygget et Tinghus ved Tinget, hvilket de gerne ville betale. Hertil gav mænd fra flere sogne tilsagn, således fra Jerslev sogn Peder Pedersen i Jerslev og Jesper (Jensen) i Svennum. I Hellum sogn S. Chr. Nielsen i Holmgaard og Niels Jensen i Hellum.

For at lette adgangen til Tinget for beboerne i Herredets østlige del, var der syd for Klæstrup en Spange (gangbro) over Vrangbæk kaldet Tingtræet. En lokalitet på stedet kaldes endnu Tingtræhuse. Det påhvilede beboerne i Jerslev sogn at holde denne overgang vedlige, men en mand på en af gårdene i Stubdrup havde for 1 skæppe havre af hver mand i Jerslev sogn påtaget sig vedligeholdelsen. Denne ydelse kaldtes Tingtræhavre eller Brohavre. Det kneb imidlertid med betalingen, så Stubdrupmanden måtte stævne Jerslevboerne for denne, og Tingtræet var ofte i en dårlig forfatning.

Det skulle gå ordentligt til på Tingstedet, og derfor var det forbudt at udskænke øl eller andre stærke drikke, men man skulle jo have noget til Ganen, efter at have været på Tinget i flere timer
Den 2. oktober 1651 efter at retten var sluttet, sad Herredsfogeden Peder Jensen Kjærulf, fra Nørgaard i Sterup ved Tinget sammen med Anders Pedersen i Jerslev, Jens Pedersen i Mellem Hjulskov og nogle flere og drak brændevin, og da kom Kjærulfs søn, Peder Pedersen Kjærulf ridende til Tinget, og da han så sin fade i det selskab, fik han ham til at forføje sig bort. Herover blev Anders Pedersen vred og skældte ud på Peder Pedersen Kjærulf, og slog omsider at glas brændevin i stykker i hans hånd. Jens Pedersen fra Hjulskov løb bag på Peder P Kjærulf og slog ham, men nu fik Peder P. Kjærulf hjælp af Lars Skrædder i Øster Brønderslev, og der opstod nu et almindeligt slagsmål, hvorunder Hjulskovmanden blev så stærkt medtaget, at Peder P. Kjærulf senere måtte søge sagen forligt ved for sig og Lars Skrædder straks at udgive 2 tønder øl.

Under disse forhold blev sagerne så afgjort, småt og stort, som det nu kunne falde. Men det var ikke altid så lige til at få en sag afgjort ved Tinget. Reglerne var nemlig sådanne, at den forurettede selv måtte betale alle omkostninger ved sagens førelse. Det gjaldt således, hvis en forbryder var anholdt, og der skulle holdes vagt over ham, han skulle jo også have mad, så det kunne ret hurtigt blive dyrt.

Det skete vel også, at en dømt slap billigere af den grund, f.eks. en mand, som var dømt til "Jern på Bremerholm"(i København), men ingen ville eller kunne betale for hans transport. Han kom formentlig på straffearbejde på Aalborg Slot.
Inden så længe fandt Herredsmændene dog ud af at "skillinge sammen", så ingen af uformuenhed skulle miste deres ret.

Et var imidlertid at få de tiltalte dømt. Noget andet var at få dommene eksekveret. Dommene kunne bl.a. være pengebøder- endog for manddrab- landsforvisning, (fra Vendsyssel) lemlæstelse og dødsstraf.

Man skelnede mellem uærlige og ærlige forbrydere.
Tyve var uærlige forbrydere og noget af det mest foragtelige man kunne tænke sig, og de blev hængt. Ærlige forbrydere var f eks. mordere, og de blev henrettet ved sværd. Troldfolk blev brændt.

Horkvinder og skøger, der egentlig skulle druknes, slap med at blive kagstrøgne og forvist fra egnen.

Troldomssager - hvori der var idømt dødsstraf - skulle forelægges Landstinget i Viborg, inden dommen måtte eksekveres.

Når en tyv var så foragtet, var hans henrettelse det ikke mindre, og det var mindre vanærende at blive halshugget end hængt. En tyv, som var dømt til galgen, var af god familie, der sammen med venner bad om at han måtte "komme til et sværd" - blive halshugget, og 2 mænd lovede at betale 4 gode græsøksne (græs-okser) derfor.
Da der kom Mestermænd (skarprettere) i Købstæderne kunne man leje disse til at eksekvere domme, men før den tid formodes det, at folkene på Tinget (muligvis Stokkemændene) selv tog sig af det.

Men der var jo lige det, at tyven var så foragtelig, at man nødigt rørte ved ham, men hænges skulle han da, så man satte ham på en vogn, som blev kørt hen under Galgen, og når så rebene var gjort fast, kørte vognen!

Man hentede dog ikke mestermanden for småtterier En "Skitting" Peder Krærup fra Sterup mistede 1640 to fingre for mened, hvilket man formentligt selv klarede uden mestermanden, thi ellers havde det ikke været nødvendigt at hente Jens Bartskær 1 Stenum, til at forbinde synderen.
Det var ret vanskeligt, at få en tyv dømt. Hvis ikke han ville bekende, så skulle han faktisk tages med tyvekosterne på sig - men så var Galgen ham også vis, Risikoen for at få et øre skåret af eller blive landsforvist var også til stede. Hvis tyven efter en landsforvisning igen viste sig på egnen, skulle han behandles, som om han var taget med tyvekosterne på sig.

På Jerslev Herreds Ting d. 8. september 1670 stod Niels Jensen, skomager i Stenum tiltalt for at have stjålet skind, kød og pølser, og en anden tyv, der var blevet hængt, havde sagt, at de havde været sammen om at stjæle heste.

Ifølge Præsten og sognemændene havde Niels Jensen altid været genstridig og uforligelig med granderne, og der havde fulgt ham tyverygter. Han havde også pudset Svenskerne (der havde besat landet) på beboerne i Stenum, så de var blevet mishandlet. Den 15. september afsagdes dommen, og han blev straks hængt.

Så hang han så der vinteren og foråret over, og sidst i juni 1671 opdagedes det, at han manglede nogle fingre.

Tyvefingre var en efterstræbt vare - et heksemiddel uden sidestykke. Sådan en tyvefinger gjorde øllet kraftigere, hvis man hængte den i en snor fra spunshullet og ned i øllet. Den kunne også bruges til at forbedre brændevin med. Den anvendtes på flere måder som lægemiddel, og den kunne bruges til at bringe folk i dvale med, idet man tændte ild i den, og så længe den brændte, kunne folk, som sov i stuen ikke vågne.

At stjæle en tyvefinger var imidlertid ikke nogen ufarlig sag. Var man set ved Galgen under mistænkelige forhold, fulgte uvægerlig beskyldninger for hekseri.
Man forsøgte - uden resultat - at finde ud af, hvem der havde stjålet Niels Skomagers fingre. Kunne en tyv, som nævnt ikke hænges, fordi han ikke var taget med kosterne på sig, kunne han jo landsforvises, hvilket skete for 2 piger fra V. Brønderslev, der sammen med Jens Dal i Jerslev, der var deres hæler, havde begået en mængde tyverier De benådedes for livsstraf mod at rømme Vendsyssel inden 14 dage, og fandtes de her senere, skulle de straffes på deres hals.
En anden tyvesag bør nævnes, selvom udfaldet ikke kendes.

Nogle mænd havde Påskeaften 1650 været forsamlede hos Anders Ulvgrav i Allerup, og om natten gik de til Lundgaard i Hellum og bad om husly der. Påskedag, da alle var i Kirke, gik de til Slettingen og udplyndrede Niels Mortensens hus, og så gik de til Høgsted og Hjørring og delte tyvekosterne.
I Ulsted boede en viis pige, der havde forstand på at hjælpe folk, hvis de havde været udsat for uheld eller lignende, som kunne tyde på hekseri.
I en gård i Grindsted ved Brønderslev boede en mand ved navn Christen Mørk, og som var en søn fra Hellumlund. Et efterår hændte det, at hans køer mistede mælken, og han mente, at det var en heks, der havde forgjort dem. Han sendte derfor bud efter Den vise pige fra Ulsted, så hun kunne læse over køerne, og hun kom også. Mens hun var i gården, kom en gammel kone fra Brønderslev, Johanne Ludvigsdatter, vistnok for at tigge, og Ulstedpigen fandt hurtigt ud af, at det var Johanne, der havde taget mælken fra køerne, og ydermere mente hun, at Johanne netop måtte indfinde sig på gården, nu mens hun var der

Nu opstod så det rygte, at Johanne var heks, hun blev anklaget, og der blev afhørt vidner, bl. a. Karen Thomasdatter i V. Brønderslev og hendes 2 sønner Christen og Lars Jensen i Nakkebjerg, der forklarede, at Johanne havde været i deres Nøds (kohus) en nat en times tid før dag og malket deres køer. Andet vidste de ikke om hende, og de havde hverken bundet eller anholdt hende derfor. Mange vidnede om, at de havde hørt rygter om, at Johanne var heks.

Hun blev dømt, men da sagen kom for Landsretten, gjorde hun og hendes søn gældende, at det hele var løs snak påført hende af Ulstedpigen, og at hun aldrig havde lovet eller påført andre noget ondt.
Det tog retten til følge - og hun slap med skrækken. Ulstedpigen - Ja, hun blev brændt for trolddom den 5. april 1618 !

Degnen i Hellevad og som boede i Allerup, havde en noget stridbar og rapmundet kone, Anne Jensdatter. Hun kom en dag op at skændes med østre Jens Jensen, hvem hun bebrejdede, at han havde taget en ager fra dem, og det endte med, at hun i vrede sagde, at han skulle få et "Djævelsmod" og en "Ufærd". (ulykkeligt liv).

Da så Jens Jensen fik uheld med sit kvæg og hørte, hvordan heksene drev deres spil både i Aalborg og i omegnen, lå det jo nær for at antage, at uheldet skyldtes degnekonen, som jo havde lovet ham ondt. Han holdt ikke mistanken for sig selv, og snart gik rygtet, at degnekonen var en heks. På det tidspunkt hørte Jerslev Herred under Sejlstrup Len, og Lensmanden holdt så et forhør i Fruerstuen på Sejlstrup.

Tilstede var delefoged Niels Thøgersen i Hellum, Christen Andersen i Pilgaard, vestre Jens Jensen i Allerup samt Præst og Herredsfoged

Vestre Jens Jensen sagde, at hvis den sag med Anne kom frem, så kom der nok mere op. Sagen kunne naturligvis ikke afgøres sådan lige straks, der skulle afhøres flere vidner og sagen blev udsat, men østre Jens Jensen begærede, at Lensmanden holdt Anne i forvaring, mens sagen stod på, og det gik Lensmanden med til, hvorefter Anne sad fængslet på Sejlstrup i 21 uger.

Så begyndte østre Jens Jensen sit felttog mod Anne ved Jerslev Herredsting. Han førte mange vidner, og nogle af dem havde da også hørt, at der gik trolddomsrygter om hende, men det var i det hele taget tydeligt, at beskyldninger mod hende stammede fra hendes vrede ord mod østre Jens Jensen hin dag. Degnen - hendes mand - forsøgte at hjælpe hende ved at føre 20 vidner fra Allerup, Hellevad, Lem, Hellum, Karstenskov, Karlsbjerg og Skovsgaard, der vidnede til hendes fordel - og hun blev frikendt. Østre Jens Jensen ankede to gange sagen til Landsretten, men uden at få Anne dømt. Nu skulle han jo så til at betale sagens omkostninger bl.a. udgifter til vognleje for 2 rejser til Viborg og Annes ophold i arresten. Det sidste ville han ikke betale, idet han hævdede, at det var noget Lensmanden selv havde fundet på. Nu blev Jens Jensen så selv anklaget for at være løgner - en anklage han dog slap fri for, men udgifterne måtte han betale, og det drejede sig om et ret stort beløb.

En anden retssag bør nævnes her, selvom den fandt sted langt senere og intet havde med Jerslev Herredsting at gøre, men det var en omfattende sag, der berørte mange mennesker I årene op til 1841 havde der i det sydøstlige Vendsyssel fundet en mængde tyvener sted. Befolkningen mente at vide, hvem gerningsmændene var, men følte, at der ikke fra myndighedernes side blev gjort noget for at standse dem. Det skabte megen utryghed og man var også bange for de formodede gerningsmænd, der ikke undså sig for at true beboerne på liv og ejendom.

Tyveneme havde et voldsomt omfang. Ved indbrud blev der stjålet madvarer, tøj, værdigenstande, korn, penge m.m. Får fra markerne, Ja endog en høstak blev stjålet.
Så rygtedes det, at de formodede tyve en aften havde været i slagsmål og var blevet ilde tilredt og nu muligvis lå til sengs, og da der for nyligt var stjålet korn, blev nogle mænd enige om at tage sagen i egne hænder og foretage en ransagning hos de mistænkte, der bestod af 2 familier, som boede i hver sin ende af et hus i Stagsted skov.
De bevæbnede sig med nogle tykke stave, så de om nødvendigt kunne forsvare sig, og indfandt sig så hos de mistænkte.

De pågældende mænd, som ville ransage, var ikke voldsmænd; de havde aldrig begået noget ulovligt og regnedes for agtværdige mennesker, men der er ingen tvivl om, at hadet til de mistænkte var stort, og de følte måske, at de nu havde overtaget, så naturen er vel gået over optugtelsen. Det gik i hvert fald galt, for det endte med, at 4 mænd og en kvinde af de mistænkte blev slået ihjel, og andre slemt forslået.

Så greb myndighederne ind!

Der blev nedsat en Kommissionsdomstol til at udrede sagen, og det ene forhold trak det andet med sig. Indbrud, tyvener, hælen, ulovlig omgang med hittegods, falsk vidneforklaring og m.m. Ting, som muligvis end ikke var anmeldt blev - formentlig efter kraftig opfordring til at gøre rent bord - erkendt. En af arrestanterne, der nok var af en viril seksuel natur, men ikke af mange legemlige kræfter, erkendte, iflg. sagen, at da han for en snes år siden arbejdede på Gl. Vraa, var han trængt ind på pigernes værelse, hvor han forsøgte at komme i seng til mejeripigen, men hun gjorde modstand og

holdt fast på dynen, så han måtte opgive sit forehavende.

Han har ofte haft legemlig omgang med en nu afdød kvinde, og i samme øjemed indfandt han sig for en halv snes år siden en efterårsaften ved hendes hus, der lå ensomt, og hvor hun boede alene med en fjantet søn. Han bankede på døren, men hun ville i begyndelsen ikke lukke ham ind, men da han vedblev at banke - vel i 5 minutter, kom hun og lukkede op i sit blotte linned. Han anmodede om at have legemlig omgang med hende, hvilket hun nægtede og gik i seng. Han gik i seng til hende, selvom hun gjorde modstand, som dog ikke var betydelig. Han antog, at hendes modstand kun var på skrømt, da hun ofte selv havde opfordret ham. Inden han gik, gav han som han plejede kvinden skråtobak, som hun tog imod, selvom hun bebrejdede ham hans adfærd.

Medens han for tre, fire år siden arbejdede ved Hellum Kirke, har han på Kirkeloftet tiltvunget sig legemlig omgang med et fruentimmer, der var beordret til at gå ham til hånde som håndlangerske, hvem han i den anledning havde faet op på Kirkeloftet. Han kastede hende omkuld, hvorpå hun ophørte med modstand og lod ham fuldføre sit forehavende. Hun råbte kun ubetydeligt, men udskældte ham for det passerede. Kvinden forklarede overensstemmende med manden, men tilføjede, at hun gjorde al den modstand, hun kunne.

For en halv snes år siden havde han ligeledes legemlig omgang med et fruentimmer, som han mødte på Langtved Mark en aften i efteråret. Uagtet hun gjorde modstand, som dog ikke var betydelig, kastede han hende om på marken. Om hun råbte, husker han ikke, men hun udskældte og truede ham. Det ommeldte fruentimmer er i det væsentlige tiltrådt denne forklaring dog med bemærkning, at hun ikke gjorde så stærk modstand, som hun kunne, da manden i så fald ikke kunne have faet sin vilje med hende.

For disse forbrydelser og 16 tyveri- og hælersager blev arrestanten idømt rapshusarbejde (tugthusarbejde) i seks år. Hans kone blev for 12 hælerisager dømt til Forbedringshusarbejde i Viborg Tugt- og Forbedringshus i 4 år

Ovennævnte er kun et udpluk af sagen. I alt blev 181 personer tiltalt. Heraf 1 fra Jerslev sogn og 19 fra Hellum sogn. 1 blev frikendt og de 180 blev dømt for alene eller sammen med andre at have begået tilsammen 1 alt 827 ulovlige forhold.
Dommene blev afsagt i retten i Sæby den 18. marts 1843 Den Dronninglundske Commissions Dom

Krigene

Det var tyngende byrder, som i det daglige var pålagt bønderne, når de sammen med at passe deres egen jord, også skulle passe Herremandens og alle deres andre pligter Det har formentligt været en noget urolig tilværelse og lidt gnidninger har der vel også været imellem dem, samtidig med usikkerheden om trolddomsrygters opståen, hvilket der ikke skulle så meget til for.
Det var dog altammen noget, som ikke kostede ret mange penge.
Det var noget helt andet, når der var krig og landsdelen var besat af fjenden.

Der var naturligvis ikke krig altid, men Vendsyssel oplevede dog 4 krige i løbet af 34 år Egentlige krigshandlinger i Vendsyssel var der kun tale om i 1644 de andre gange var det besættelse og sidste

gang hed det sig, at det var allierede, som kom for at befri landet, men de var næsten lige så slemme som fjenden.

"Kejserkrigen "

I 1627 havde Wallensteins tropper oversvømmet Jylland, og de kom naturligvis også til Vendsyssel. Det var lejetropper, der førte en hel del andet med sig. Officerernes oppassere; nogle soldater havde kone og børn med, andre havde skøger, og alle skulle ernæres. Soldaterne var ryttere og fodfolk.
Et rytterkompagni bestående af ca. 100 mand, fik sædvanligvis tillagt 100 gårde til deres underhold. Et fodfolk kompagni - ca. 100 mand - fik ca. 80 gårde til underhold. 2 ryttere var normalt sammen om 3 heste.

Efter fjendens indmarch i Vendsyssel bestod styrken af 1105 ryttere, 507 oppassere, 75 kvinder, 71 børn, 39 skøger og 2400 fodfolk. Altså over 4000 mennesker

Fjenden aftvang befolkningen alt muligt, først og fremmest penge, men også andet kunne bruges, og befolkningen blev tvunget til at skrive under på, at det var givet godvilligt. Der stilledes mægtige fordringer til befolkningen om levering af okser, svin, kom og smør til fjendens provianthus ved Haderslev samt heste og vogne. De øverste befalingsmænd pressede penge til sig selv, men måtte til sidst erkende, at der selv ved brug at træhesten - som kom hertil med fjenden - ikke var mere at presse ud af befolkningen.

Soldaterne røvede og plyndrede, men også den anden vej fandt der overfald sted. Soldater blev jævnligt mishandlet og slået ihjel. I Jerslev sogn rev bønderne en nat en soldat og hans hore ud af

sengen, pryglede dem jammerligt og tog 17 Daler og deres brændevin fra dem. Pigerne, som havde slået sig sammen med soldaterne, prøvede også ved soldaternes hjælp at tiltvinge sig rettigheder, hvor de ingen havde.
En feltskærer, der lå i kvarter hos Peder Pedersen i Abildgaard i Sterup, lod gårdens vandmølle nedbryde, brændte tømmeret og tog alt møllens stålværk, som han lod smede om til sit behov.
Stikkere var der også. Jørgen Rasmussen i Ravnstrup, der på en eller anden måde selv var i knibe, angav Lars Dyrskjøt i Aagaard i Ørum, Herredsfogeden i Jerslev Herred Peder Jensen Kjærulf, Kornumgaard , Chresten Nielsen i Holmgaard i Hellum med flere idet han sagde, at de havde lagt råd op om at slå fjenderne ihjel, de pågældende blev sat i arresten i Sæby, hvor nogle af dem blev mishandlet, og de måtte til sidst betale fra l0 til 20 Dalere, for at komme fri.
I efteråret 1627 lod den øverstkommanderende for besættelsestropperne foretage en optælling af befolkningen og fødevare i Vendsyssel.

Der var da i hele Vendsyssel 50.000 mennesker, men kun 3 skæpper korn til hver.

Hungersnøden

var til at ane!

Besættelsen varede i ca. 1½ år, fra oktober 1627 til juni 1629, og af Aastrup Lens regnskaber i Jerslev Herred nævnes i 1630· 80 gårde, og boel og 28 gadehuse, hvoraf ingen skat kunne fåes, eftersom 1/3 af disse var øde, og resten "slet forarmede." Således i Jerslev sogn 22 steder og i Hellum sogn 2 hele gårde, ½ gård, 3 gadehuse og Stoksted. Yderst forarmede var Karstenskov, Skovsgaard og Karlsbjerg, "så deraf hverken kunne bekommes skat eller skyld."

I foråret 1631 var der mange steder, hvor der intet var sået. Andre steder var der sået 1/4 af den sædvanlige udsæd. Endnu 1634 var der ødegårde både i Jerslev og Hellum sogn. Niels Tøgersen i Hellum var 1635 Delefoged for Aastrup gods og blev afkrævet Landgilde for sin gård for de seks foregående år, men han godtgjorde ved Tingsvidne af sine sognemænd, ***"at det år fjenden drog af landet, da havde han hverken sædbyg eller havre til sin gaard, og kun 1/4 rug, og året efter 1630 havde han kun sået 1 pund byg (2 tønder), som han lånte af sin Lensmand Ligeså 1631 havde han ikke heller sået kun 1 /3 af sin gårds sædeland.***

Fra alle sognene vidnes der på Tingstederne om lignende forhold og om gårde og huse, som står øde.
Gamle Jens Thomsen i Vestergaard i Jerslev ligger på sin seng af alderdom og er blind og er så forarmet, at han ikke kan holde sin anpart af gården og formener han sig deraf ej at kunne udgive kgl. maj skat og haver han ej heller noget at ernære sig af uden hjælp af sine børn.
Da fjenden drog bort 3. og 4. Pinsedag 1629, kørte de vendsysselske Ægtvogne helt oppe fra det nordlige Vendsyssel og til syd for Viborg, og undertiden mistede de hestene. De kørte med gods og fødevarer, men her narrede de undertiden fjenden. 3. Pinsedag 1629 kom 13 mænd alle fra Aasted sogn kørende med kornlæs fra Hellum Kirke, men i den nordlige del af Stagsted skov kom et parti bønder anført af en mand fra Ugilt sogn. De ihjelskød den tyske karl, som sad på en af vognene, jog folkene fra vognene og tog kornet.
Efter fjendens bortdragelse myldrede det med retssager for tyverier og røverier, og nogle måtte betale med livet.

"Den første Svenskekrig. "

1644 havde Svenskerne besat Jylland og drog nordpå for at besætte Vendsyssel, men nu gjorde Vendelboerne samlet modstand.
Under ledelse af den 84-ånge Lars Pedersen Dyrskjøt fra Aagaard i Ørum, samledes de ved Nr. Sundby, for at forhindre, at Svenskerne kom over Limfjorden.

Det var den 18. januar 1644, og fjorden var islagt, så Svenskerne red lige over, og det endte med, at Vendelboerne blev slået. Lars Dyrskjøt mistede livet sammen med flere hundrede andre, herunder mange, som havde forskanset sig i en lade, men Svenskerne blokerede udgangene og brændte laden ned! Ordret kan læses "Jens Sørensen i Sterup blev Død for Sundby i det svenske Slag" og hans hustru bortrømte 1648 fra Jerslev Herred for Armods Skyld.

Svenskerne besatte Vendsyssel, og der blev lagt brandskat på alle sogne. 400 Rigsdaler på Jerslev sogn og 200 Rigsdaler på Hellum sogn.
Dertil kom naturligvis også naturalie.r Hellum sogn måtte således til Hals Skanse levere 25 tønder rug og mel forbagt, 25 tønder malt, 3-tønder øl, 1 okse, 4 far, 8 gæs, 10 høns 3 pund smør, 24 tønder og 6 skæpper havre, 8 læs strøelse og 36 potter brændevin . Da fjenden var draget bort, var manden i Føjting, Hellum "af fjenden hans formue frarøvet," ligesom manden i Karlsbjerg og 2 gårdmænd i Hellum var "deres formue, kvæg og andet frarøvet, og deres huse afbrændt og de derfra forjaget, hvorover de er blevet forødt."

1648 var der misvækst og kvægsyge, og 1649 kom en stærk storm i slutningen af året, der omblæste mange bygninger, så mange ejendomme var i en ynkelig og elendig tilstand. En del helt øde, og andre havde kun haft sået ganske lidt, og der var intet i laderne.
Den 13. februar 1650 kom der atter orkan, den hårdeste siden 1603, og den voldte umådelig skade.

1651 regnede det fra Pinse til høst. I Jerslev sogn var følgende gårde øde: Vester Mellerup, Vestergaard i Jerslev, Bondesholt, Kneer, (Peder Dyrskjøts gård) Øster Sterup Mølle og 2 andre gårde samt en halv snes boel.

1651 klages fra alle sogne i Jerslev Herred over" de forgangne Aaringer med misvækst og kvægdød, så mange deraf er kommet udi stor Armod." Flere gårde og boel stod øde, og manden fra Hellumlund var rømt.

Jerslev sogn måtte også levere mange naturalier. Derforuden blev der røvet heste i sognet, så samtlige udgifter for sognet i penge beløb sig til 2.343 ½ Rigsdaler, 1½ Mark og 6 Skilling

"Den anden Svenskekrig. "

1657 kom Svenskerne igen, fordi Danmark efter den første Svenskekrig havde overfaldet Sverige. Danmark og herunder også Vendsyssel blev besat, og mønstret fra den forrige besættelse gentog sig.

Der var dog ingen samlet modstand som den ved Nr. Sundby, men brandskatter og levering af naturalier, som for det meste skulle leveres i Hals eller Aalborg, gentog sig. Bønderne i Jerslev sogn måtte gøre arbejde på Hals Skanse i 3 måneder med 7 vogne og 3 mand med hver vogn.

"De allierede"

Efter at Vendsyssel var befriet for Svenskerne kom de allierede, og Hellum sogn fik nu indkvartering af ryttere to gange. Først i 5½ måned og derefter i 4 måneder plus at der skulle ydes naturalier. Der skulle også skaffes soldater til den danske hær, men der var ingen, og så blev nogle af sognets bedste mænd ført til Aalborg og holdt i arrest indtil en soldat var skaffet, og der blev betalt 18 Rigsdaler for den anden, inden de slap fri.

Fra nabosognene havde Hellum flere gange uvelkomne besøg af ryttere. De bortstjal 6 læs græs af Holmgaards eng og græssede med 8 hestei gårdens bedste eng. Fra Kirkegaards eng bortstjal de 7 læs græs og græssede i 8 dage med 8 heste. Endvidere græssede de i Kroges, Krattets og Skovsgaards enge.

De stjal og var voldelige. Således var der en rytter ***"hed Klavs"*** som en søndag ved Jerslev Kirke huggede Per Sørensen af Svennum over den højre hånd, "så håndleddet var halvt af, og skønt der blev klaget til Ritmesteren, gik samme rytters færd ustraffet hen i alle måder "

Sådanne tider sætter naturligvis sine spor på mange måder. I årene fra 1657 til 1668 steg kornpriserne umådeligt. Rug steg over 300 %, byg næsten 400 % og havre næsten 100 % Men der var formentligt ikke noget at sælge, for endnu i 1670 var der mange øde gårde, og mange bønder var så forarmede, at de ikke havde betalt skat 1 flere år.

Endnu i 1684 var der trange tider. I august måned synede 4 mænd fra Hellum på Herredsfogedens foranledning den store misvækst på indeværende års sæd i Jerslev sogn. Enkelte steder gav rug og byg udsæden dobbelt igen. Flere steder mindre, og mange steder gav det ikke udsæden igen. Havre gav næsten ingen steder udsæden igen. Det var lidt forskelligt, hvordan bønderne drev deres jord i de forskellige dele af landet. Det mest almindelige var trevangsdrift, hvor man tog afgrøde af jorden i 2 år og lod den hvile det tredje, men der var også andre former, hvor afgrøde- og hvileperioderne var længere. Trevangsdriften har såvidt vides ikke været særlig udbredt i Vendsyssel.

En anden slags "krig" bør nævnes her. Selvom den fandt sted langt senere, berørte den alligevel befolkningen i høj grad.
Under optakten til krigen i 1848 opstod det rygte, at Slaverne (straffefangerne) i Rendsborg var brudt ud, og de drog nu hærgende op gennem Jylland, hvor de røvede, plyndrede og brændte huse af.
Fra Amtmanden i Hjørring sendtes ridende bud til sognene, at man skulle indstille sig på, at forsvare sig. Alle, som havde bøsser, skulle medbringe disse, og ellers bevæbne sig, som man kunne.
Beboerne i Skæve sogn og vistnok også nogle fra Hellum sogn fik besked på at møde et bestemt sted i Allerup Bakker, hvor de skulle afvente nærmere ordre.

Efter at de var forsamlede, ventede man så på ordren, men den kom ikke, og natten tilbragtes i skoven. Det har sikkert været en kold fornøjelse. Det var den 31. marts. Næste dag opklaredes det, at det hele kun var rygter, og ingen slaver var brudt ud. Man kunne så gå hver til sit.

Efterhånden bedredes forholdene for bønderne.
Jerslev-Hellum Pastorats Spare- og Lånekasse oprettedes 14. december 1869
Mejeriet "Nørager" i Jerslev stiftedes 1887
Sterup Andelsmejeri stiftedes 27. september 1897 Hellum Brugsforening oprettedes 1897
Sterup Brugsforening oprettedes 1902.
Den første dyrlæge i Vendsyssel var en smedesøn fra Nørreside i Hellum. Han var selv uddannet som smed, men blev af en veterinær i Aalborg anbefalet til at komme på Landbohøjskolen for at blive uddannet som dyrlæge. Han blev også optaget, og Staten betalte hans uddannelse såvel som et beløb til hans personlige fornødenheder under uddannelsen. Efter uddannelsen bosatte han sig i Hellum, og han var i mange år den eneste uddannede dyrlæge i Vendsyssel. Da der senere kom en til, delte de landsdelen imellem sig.

Pilgaard og Pilgaards Vandmølle.

Hvis en gård har ført en lidt omtumlet tilværelse, afspejler det sig gerne i de gamle skrifter. Således også med Pilgaard i Hellum.

Gården og møllen ligger meget idyllisk ved mølledammen, og det er vanskeligt at forestille sig, om den før udskiftningen har ligget andre steder. Så tæt ved byen som næsten muligt, og møllen skulle da også ligge ved mølledammens udløb.

Gården og møllen har fra tidligere tider hørt sammen. 1662 lå Pilgaard til Børglum Kloster Vandmøllen var da uden avling. Gården og møllen var sammen med Klostret Krongods fra 1536 til 1669. Dette år skødede Kronen gård og mølle til Joachim von Dibbern, oberst til hest. Pilgaard var da på 6 tdr. Hartkorn. Obersten ejede gård og mølle til 1675, da han og hans svigersøn ritmester Alexander Dresler solgte begge dele til præsten Laurits Jensen Bjørn i Jerslev, men der var vrøvl med handelen fordi Dresler skyldte 400 Rigsdaler fra en forpagtning på Sjælland, for hvilket beløb han havde pantsat Pilgaard med mølle og andet bøndergods i Jerslev og Hellum sogne, og panthaveren forsøgte at forbyde præsten at have noget med det købte gods at gøre.
Der kom formentlig ikke noget ud af det, for med Laurits Bjørns enke, kom gård og mølle til præsten Jens Olufsen Vang iFlade.

En fæster af gård og mølle Christen Andersen, nævnes 1620 som vidne i hekseprocessen mod Ane Jensdatter, degnen Niels Lauridsens kone i Hellevad.
Fra præsten i Flade kom Pilgaard under Vrejlev Kloster, men 1785 blev den frasolgt og overgik til fri ejendom. Nogle år efter lå gård og mølle dog atter under Vrejlev Kloster, køberen har formentligt ikke

kunnet præstere betalingen, så handelen er nok gået tilbage.
1804 blev en "herregårdsslagter" ejer af Vrejlev Kloster, og han solgte Pilgaard med mølle til den forrige ejer igen.

I mellemtiden var han blevet boende på gården antageligt som fæster, men han klarede sig heller ikke denne gang, og 1825 blev der holdt tvangsauktion over gård og mølle, der blev tilstået Lars Holst fra Korslund i Hellevad sogn for 475 Rbd. (rigsbankdaler)
Holst forpagtede gård og mølle til Lars Thøgersen fra Vester Pajhede i Jerslev sogn. Imidlertid blev Lars Thøgersen gift med Lars Holsts datter, Lovise Holst, og forpagtningen, der ellers lød på livstid, ophævedes. 1831 skødede Lars Holst Pilgaard og vandmølle til svigersønnen,
Lars Thøgersen var en pillen herre. Han forlangte, at bryggerspigen hver dag skulle skure hans hvide træsko, der havde messingkramper.

Efter Lars Thøgersens død 13. oktober 1845 averterede enken gård og mølle til salg, men der fandt ingen handel sted, for 12. juni 1846 giftede hun sig med Mads Thomsen Fogtmann, der var født 1805 og var fra landsbyen Fole øst for Ribe. Han havde dels handlet med kniplinger, og dels i mange år været førstemand hos rebslager Peter Pedersen i Hjørring, der var gift med en søster .til Lovise Holst. Lovise Holst døde 1851 og Mads Thomsen Fogtmann ægtede derpå Else Marie Larsdatter fra Hvilshø i Ø**.** Brønderslev sogn.

En søn af dette ægteskab var Lars Th. Fogtmann, født 18. april 1854. Som voksen en tid forpagter af Pilgaards mølle, skovfoged på Dronninglund og Ejer af Endelt, hvor han drev planteskole. Fra 1904 til 1924 brevsamler i Hellum. Han døde 13. december 1931

Ca. 1865 blev der syd for vandmøllen opført en vindmølle. Den brændte 25. november 1888 og blev genopført, men solgtes til nedbrydning 1904.

Vandmøllen brændte 1886 fordi en karl skød efter rotter. Vandmøllen der nu (ca. 1934) ejes af enkefru Lovise Christensen er fraskilt gården, der ejes af enkefru M. Christensen, født Fogtmann.

Kendte mænd

Peder Larsen Dyrskjøt var søn af den under slaget ved Sundby nævnte Lars Dyrskjøt fra Aagaard i Ørum. Han var født 1630 i Aagaard i Ørum sogn og døde den 13. oktober 1707. Som dreng havde han allerede stor læselyst og historisk interesse, hvad faderen også havde, og efter faderens død og moderen var gift igen, kom han 1645 i huset hos slotsskriveren i Aalborg. Her var han et par år indtil slotsskriverens død, hvorefter han kom til en borgmester i København. Han fik imidlertid en skade på det ene ben og måtte tage hjem, og bødlen i Aalborg kurerede ham, Han kom så i tjeneste på Vrejlev Kloster som håndskriver. 1650 fik han plettyfus og blev døv, og kunne ikke beholde pladsen, hvorefter han blev håndskriver for lensmanden på Aastrup gods. 1675 købte han en gård i Bagterp ved Hjørring, men solgte og flyttede til Kneer, Mylund i Jerslev sogn. Han var meget interesseret i Historie og Personalhistorie og brevvekslede med lærde mennesker bl.a. biskoppen i Aalborg.

Han efterlod sig fire sønner og en datter. Af hans efterkommere findes mange i Vendsyssel. Datteren boede i Svennum, hvor han havde et par huse.

Historisk Samfund for Hjørring Amt rejste og bekostede 1924 en mindesten for ham på Torvet i Jerslev Det kostede Samfundet 185 kr. Stenen er nu flyttet og står på Kirkebakken.

Lavst Røjkjær var født i Hammerum Herred 1848. Efter at have været lærer på Læsø blev han lærer i Hellum fra 1878. Død 1883

Trods den korte tid i Hellum, nåede han at skrive meget historisk stof om Jerslev og Hellum sogne. Han var historisk interesseret, og animerede andre i sin omgangskreds til det samme. Om Jerslev Herred og Jerslev og Hellum sogne har han i det skrevne mange dataljerede oplysninger der sammen med andre af hans arbejder er publiceret i "Jydske Samlinger 1883." Hans gravsten står på Jerslev Kirkegård.

Slægten Mørk.

Ca. i midten af 1500 årene var der en stor slægt i Vendsyssel, der hed Mørk Den var spredt næsten over hele Midtvendsyssel fra Vest til øst og altså også i Jerslev og Hellum sogne.

Præsten i Skæve, var af Mørk-slægten, og han havde 11 børn, hvoraf en del blev bosat i Hellum. Den ene søn, Niels Jensen Mørk, født omkring 1590, var delefoged i Hellum under Aastrup Len og boede i Vestergaard i Hellum. Familien har vistnok skiftet noget, m.h.t. hvilke gårde de beboede i Hellum, men der har været ***Mørk-er*** på Vestergaard, Kirkegaard, Skovsgaard, Holmgaard, Langtved, Kræmmergaard, Slettingen og Kibsdal. I Jerslev sogn boede der ***Mørk-er*** på V. Mellerup, Musted og Tveden.

Svenske Niels*,* hvis rigtige navn var Nils Andersson, var født den 1. marts 1833 i Skåne, Skepparp, Ravlunda sogn.
Han blev gift i Jerslev Kirke 1861 med en datter af husmand Chr. Jensen i Løth, Jerslev sogn, men forinden havde de været et årstid i Sverige. Niels var daglejer, men ægteskabet var ikke lykkeligt, og Niels begyndte at vandre. De blev aldrig lovformeligt skilt, men gik fra hinanden, og sognet tog sig af konen og børnene. Niels kom på sine vandringer langt omkring. Han spillede på sin violin til gilder og gav informationer og komponerede dansemelodier, som han nedskrev og af og til solgte. (Det var kræn Degn i Jerslev som nedskrev melodierne, fordi Niels ikke var nodestærk) Der kendes ca. 150 melodier af ham, men efterhånden tog brændevinen overhånd, og selvom han i de første år af sine vandringer blev taget godt imod alle steder, fordi han forlystede med sit spil og tillige var høflig og beleven, så tog det af efterhånden, idet han som man sagde "ikke var alene." Han havde formentligt utøj.
Under sine vandringer havde han visse tilholdssteder bl.a. hos kroejer Steffen Sørensen (Kusk) i Jerslev Kro. Et år blæste han bogstaveligt talt i en forrygende snestorm ind i en gård lige før jul, hvor han på grund af vejret måtte blive Julen over, og efterhånden, som brændevinen kom ud af kroppen, og han igen kom til hægterne, havde man stor glæde af hans ophold. (han lavede senere en melodi om sne)
Niels døde på Sterup gamle fattiggaard den 3. november 1879, og blev begravet på Jerslev Kirkegård. Efter hans død giftede hans kone sig igen med en mand, som hun havde været
husbestyrerinde for.

Laurits Knudsen indvandrede 1612 og bosatte sig i Jerslev Det siges, at han kom fra Sachsen.
Han var en kunstfærdig snedker og billedskærer og udførte arbejder i Jerslev Kirke. Han blev stamfader til en talrig slægt, hvori der fandtes flere "kunstfærdige og kloge hoveder." Således Jens Ottesen og Bertel Langthjem. Jens Ottesen boede i Jerslev og smedede bl. a. høleer, der blev meget kendt i hele det nordlige Vendsyssel. Bertel (Christensen) Langthjem boede i Langthjem i Jerslev sogn og var en dygtig urmager, der lavede mange stueure (standure).

Kilder:

Jydske Samlinger 1883 lærer Lavst Røjkjær

Historisk Samfund for Hjørring amt årbøgerne fra 1915 til 1952 artikler af:
Postmester C. Klitgaard, cand. phil. Aage Hansen, lærer N. P. Petersen, smedemester P. Christensen, Peter Riemann, med flere.
Søren Mørch: Danmarks nye historie.
Erik Kjærsgaard: Danmarkshistorie.
Den Dronninglundske Commissions-dom.

Mundtlige meddelelser Landbrugslærer Peter Bundgaard.

Leksika